

KOMT ER NU EEN NIEUWE *SPACE* ?

Verslag van het 10+ project in Haarlem

Maart 1995

Van Dijk, van Soomeren en Partners

R. Mertens

P.M. de Savornin Lohman

Inhoud

1	Introductie	1
1.1	Inleiding	1
1.2	Achtergrond van het project	1
1.3	Organisatiestructuur	2
1.4	Financiering van het project	2
2	Het project in fasen: een terugblik	3
2.1	De aanloopfase	3
2.2	De uitbouwfase	4
2.3	Opnieuw uit de startblokken	5
2.4	Afronding en huidige stand van zaken	8
3	Ervaringen van scholen, politie en jongeren	9
3.1	Ervaringen van de openbare basisschool Dr. Plesman	9
3.2	Ervaringen van de R.K. basisschool De Trekvogels	9
3.3	Ervaringen van de politie	10
3.4	Ervaringen van de jongeren	11
4	Lessen uit het verleden en ideeën voor de toekomst	12

Bijlage

1. Introductie

1.1. Inleiding

In het kader van het Sociale Vernieuwingsbeleid in Haarlem is in september 1991 het 10+ project van start gegaan in Meerwijk, een buurt binnen het stadsdeel Schalkwijk.

10+ is een project voor jongeren van 10 tot 15 jaar, met de nadruk op jongeren uit migrantengezinnen, omdat deze oververtegenwoordigd zijn in de wijk. Het project is opgezet vanwege een opkomende straatcultuur in de wijk met een toename van de kleine criminaliteit, vandalisme en overlast.

Achterliggende filosofie van het 10+ project is dat men door het vergroten van de betrokkenheid van de jongeren bij hun leefomgeving, criminaliteit en vandalisme terug kan dringen.

Doelstellingen van het project zijn:

- a. Het bereiken en binden van de doelgroep.
- b. Het bieden van een alternatief voor de straat.
- c. Het wegwerken van achterstandsposities.

Het project voorziet in een accommodatie voor het organiseren van activiteiten voor de doelgroep. Ten behoeve van achterstandsbestrijding is in samenwerking met scholen een huiswerkklas voor huiswerkbegeleiding opgezet. Om activiteiten uit het 10+ project na het verstrijken van de projectduur te kunnen integreren in reguliere wijkvoorzieningen is intensief samengewerkt met het jongerenwerk, scholen, politie en migrantenorganisaties.

Het 10+ project is eind 1994 afgerond. Gedurende drie en een half jaar is op een experimentele wijze gewerkt aan het ontwikkelen van een methodiek om bovenstaande doelstellingen te realiseren.

Dit verslag is een terugblik op het project, met als doel het overdragen aan en uitwisselen van ervaringen met organisaties die werken met dezelfde doelgroep.

1.2. Achtergrond van het project

De historie van het 10+ project gaat terug tot het gemeentelijk aandachtsgebiedenbeleid, de voorloper van het Sociale Vernieuwingsbeleid van Haarlem.

De buurt Meerwijk kampte eind jaren tachtig met een cumulatie van sociale problemen, zoals verhoudingsgewijs veel allochtone gezinnen, kinderen en werklozen. Dit uitte zich ondermeer in problemen als fietsdiefstal, inbraken in garageboxen, graffiti en overlast door op straat rondhangende jongeren. Een en leidde tot gevoelens van onveiligheid en stigmatisering van de buurt.

De problemen concentreerden zich met name in en rond het flatcomplex C240.

Mede doordat de technische staat van de flats slecht was, heeft men besloten de flats af te breken en de bewoners verspreid over de wijk te herhuisvesten.

In 1989 startte bovendien een aantal projecten om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Eén van deze projecten was het buurtbeheerproject Vandalismebeheer, waarbij bewoners, scholen en de wijkraad betrokken zijn en dat zich richt op het terugdringen van criminaliteit en vandalisme. Ervaringen uit dit project leerden dat kleine criminaliteit zich reeds voordoet bij jongeren vanaf 10 jaar en dat een relatief groot deel van deze groep achterstanden op school heeft.

Het Opbouwwerk Meerwijk en het bureau Veiligheid van de Gemeente Haarlem hebben vervolgens gezamenlijk het initiatief genomen tot het 10+ project: een experimenteel project voor jongeren tussen 10 en 15 jaar, gericht op criminaliteitspreventie en achterstandsbestrijding.

1.3. Organisatiestructuur

Huidige opzet

Het 10+ project is uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van de Stichting Welzijnswerk Schalkwijk (SWS), werkeenheid Jongerenwerk. Projectmedewerkers 10+ zijn in dienst van de SWS en staan onder dagelijkse leiding van het sectorhoofd Jeugd en Jongerenwerk SWS, tevens projectcoördinator 10+. Het projectteam wordt voor advies bijgestaan door het opbouwwerk, vanwege haar rol bij de sloop van de C240 flats en het buurtbeheerproject.

Tevens is een begeleidingscommissie ingesteld, die de voortgang van het project op afstand bewaakt en als klankbord fungeert. De begeleidingscommissie is samengesteld uit vertegenwoordigers van de volgende instellingen:

- Gemeente Haarlem, Bureau Veiligheid;
- Politie Wijkteam Schalkwijk;
- Delta Christina Scholengemeenschap, afdeling LBO;
- Gemeente Haarlem, Sector Welzijn, Maatschappelijke Dienstverlening en Sociaal-Cultureel Werk.

Voor deze structuur is gekozen nadat een aanvankelijke opzet in het eerste half jaar van het project tot verwarring leidde omtrent de verdeling van taken en verantwoordelijkheden in het project.

Aanvankelijke opzet

In de aanvankelijke opzet lag de verantwoordelijkheid voor het project bij de begeleidingscommissie, waarin de SWS tevens zitting had. De dagelijkse leiding over de projectmedewerkers was in handen van twee verschillende personen: de projectopbouwwerker C240 (betrokken bij de sloop van het flatcomplex en mede-initiatiefnemer van het project) en de teamleider jongerenwerk. Deze organisatiestructuur bracht een aantal knelpunten met zich mee, zoals we in het vervolg zullen zien.

1.4. Financiering van het project

Het 10+ project is voor het grootste deel gefinancierd met een subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en met beschikbare gelden voor Sociale Vernieuwing van de Gemeente Haarlem. Voor huiswerkbegeleiding is een aparte subsidie verkregen uit het Onderwijs Voorrangbeleid. Overige middelen zijn verkregen uit diverse geldstromen binnen de gemeente.

De totale kosten voor de geplande projectperiode van twee en een half jaar waren begroot op f 378.000,=. De financiële middelen bleken voldoende, doch de projectduur te kort. Daarom is het project met een jaar verlengd en hiervoor is een extra bedrag beschikbaar gesteld van f 90.300,= uit de fondsen Sociale Vernieuwing. De totale kosten van het project, gedurende drie en een half jaar, komen daarmee op f 468.300,=.

2. Het project in fasen: een terugblik

Het ontwikkelen van een model voor het werken met jongeren in de leeftijdscategorie van 10 tot 15 jaar, die leerachterstanden en beginnend crimineel gedrag vertonen, is niet zonder slag of stoot gegaan. Het experimentele karakter van het project biedt echter ruimte om te leren van ervaringen en om op grond daarvan het project bij te stellen. Gedurende de periode van ruim drie jaar heeft het project dan ook verschillende fasen doorlopen. Deze worden achtereenvolgens besproken om inzicht te verschaffen in knelpunten, leerervaringen en de daaruit voortvloeiende bijstellingen die het project in de loop der tijd heeft ondergaan.

2.1. De Aanloophase (september 1991 - maart 1992)

Met het aantrekken van twee projectmedewerkers kan het 10+ project in september 1991 daadwerkelijk van start gaan. Gedurende dit eerste half jaar hebben de medewerkers zich voornamelijk toegelegd op de volgende werkzaamheden en zijn de volgende resultaten geboekt:

* *Accommodatie*

Tienercentrum Space wordt gedeeltelijk beschikbaar gesteld voor het project en na een kleine opknappbeurt van het interieur wordt het gebouwtje in gebruik genomen door 10+. Het gebouwtje valt onder beheer van de SWS en werd reeds gebruikt door de Marokkaanse Opbouworganisatie Stichting Assaada. Afspraken omtrent gezamenlijk gebruik van Space leiden tot enige problemen. Besloten wordt om het gebouw alleen op zaterdag en zondag ter beschikking te stellen aan de Stichting Assaada en dit in een huurcontract vast te leggen. De openingstijden van Space t.b.v. 10+ zijn dinsdag t/m vrijdag van 15.00 tot 20.00 uur.

* *Contact met scholen*

In een vroeg stadium worden contacten gelegd met directies en OET-docenten (Onderwijs in Eigen Taal) van drie basisscholen, twee LOM scholen, één Mavo en één scholengemeenschap. Samenwerking met scholen wordt van belang geacht voor het opzetten van huiswerkbegeleiding en het bereiken van de doelgroep. Scholen reageren verschillend. Besloten wordt om met drie scholen een samenwerkingsrelatie op te bouwen. Dit zijn de R.K. Basisschool De Trekvogels, Openbare Basisschool Dr. Plesman en de Theresia Mavo. Via de scholen worden de leerlingen geïnformeerd over activiteiten in Space en vindt een inventarisatie plaats van behoeften van jongeren.

* *Vrijwilligers*

Om diverse cursussen en activiteiten te begeleiden zijn vrijwilligers geworven. Via opleidingen is een vijftal vrijwilligers aangetrokken voor verschillende dansvormen, grimeren en gipsen maskers maken. Deze vielen echter vrij snel af vanwege studieverplichtingen. Daarna heeft men via de vrijwilligerscentrale en met hulp van het jongerenwerk getracht vrijwilligers te werven. De steun vanuit het jongerenwerk was echter minimaal.

* *Oudercontacten*

In oktober 1991 is in samenwerking met basisscholen een ouderavond georganiseerd om ouders te informeren over het 10+ project. Contact met de ouders wordt van belang geacht om de deelname aan huiswerkbegeleiding te stimuleren en met het oog op het binnenhalen van allochtone meisjes in het 10+ project. De belangstelling voor het project bij de ouders was echter nihil.

Later is een schriftelijke enquête gehouden onder ouders van jongeren die Space regelmatig bezoeken. Van de 40 vragenformulieren zijn er 16 geretourneerd.

*** *Activiteiten voor de jongeren***

Vanaf november 1991 is Space open gesteld voor de jongeren, met de volgende activiteiten: open inloop met thee-café, knutselen, koken en computerspelletjes. In februari 1992 is de huiswerkklass gestart op twee middagen per week, voor leerlingen van de basisschool. Alle activiteiten zijn gratis.

Resultaten van de aanloopfase

Gedurende het eerste half jaar is men er goed in geslaagd een vaste groep van 40 tieners te bereiken, die regelmatig Space bezoekt. De drie activiteiten computerspelletjes, koken en knutselen lopen goed. Het zijn voornamelijk Marokkaanse en Turkse kinderen uit groep 7 en 8 van de basisschool, waarvan een deel zelfs jonger dan 10.

De basis voor het project is gelegd. In maart 1992 leggen de twee projectmedewerkers hun bevindingen met het project vast in een tussentijdse evaluatie. Tevens wordt een aantal knelpunten gesignaleerd, die tot bijstellingen in de volgende periode leiden. Knelpunten zijn onder meer:

- * Gebrek aan vrijwilligers en steun van het jongerenwerk: door een gebrek aan vrijwilligers om activiteiten te begeleiden, wordt dit door de twee projectmedewerkers zelf gedaan. Zij voelen zich teveel "oppasser" en ervaren dit niet als hun eigenlijke werk. Zij willen zich in het 10+ project vooral richten op het wegwerken van achterstanden op school. Als belangrijkste taken zien zij het contact leggen met scholen en ouders van de jongeren en het opzetten van huiswerkbegeleiding.
- * Onduidelijkheid omtrent de verdeling van verantwoordelijkheden binnen het project. De projectmedewerkers worden door verschillende personen aangestuurd, waardoor verwarring ontstaat wie waarvoor verantwoordelijk is.
- * De projectmedewerkers vragen zich af of de juiste doelgroep wordt bereikt, omdat de meeste bezoekers tussen 7 en 12 jaar oud zijn.

2.2. De Uitbouwfase (april 1992 - december 1992)

Nadat in het eerste half jaar vooral gewerkt is aan het bereiken van de doelgroep, wordt in deze periode gewerkt aan de verdere uitbouw van het 10+ project. Concreet betekent dit dat men zich vooral toelegt op huiswerkbegeleiding, educatieve thema-dagen en cursorische activiteiten.

Tevens vindt een aantal organisatorische wijzigingen plaats. De voornaamste bijstellingen in deze periode zijn als volgt.

- * De teamleider Jongerenwerk heeft een andere baan aanvaard. Zijn plaats wordt tijdelijk opgevuld door een interim-teamleider van het Jongerenwerk Schalkwijk.
- * Uit onvrede met de oorspronkelijke organisatiestructuur wordt deze gewijzigd. Het 10+ project valt nu geheel onder de verantwoordelijkheid van de Stichting Welzijnswerk Schalkwijk. De begeleidingscommissie zal de voortgang meer op afstand bewaken en meer de functie van klankbord vervullen. De dagelijkse projectcoördinatie is in handen van de interim teamleider Jongerenwerk. Het opbouwwerk en het jongerenwerk vormen nu een adviesgroep, die maandelijks overleg voert met de projectmedewerkers en de projectcoördinator. Door deze nieuwe opzet is er een duidelijke scheiding ontstaan tussen leidinggevend en adviseurs.
- * Omdat het 10+ project ook veel jongeren onder de 10 jaar aantrekt, worden de leeftijdsgrenzen opgerekt en de doelgroep gesplitst in een groep van 7-11 en een groep van 12-16 jaar.
- * Voor het begin van de zomervakantie wordt een aantal zuiver recreatieve activiteiten, zoals de computerspelletjes en het video-kijken gestopt. Hiervoor in de plaats worden thema-dagen en cursorische vormingsactiviteiten georganiseerd.

Resultaten van de uitbouwfase

Met het oog op de doelstelling "achterstandsbestrijding" vindt in deze periode een omslag plaats van zuiver recreatieve activiteiten met een "open inloop" naar meer vormingsgerichte en educatieve activiteiten "op inschrijving". Deze omslag blijkt echter funest voor het project te zijn. Het stoppen van de meest bezochte activiteiten heeft direct effect: er komen steeds minder tieners.

Hoewel enkele scholen enthousiast zijn over de huiswerkbegeleiding (zie ook 3.2), blijkt het draagvlak voor deze activiteit toch te gering. De meeste scholen doen onvoldoende om hun leerlingen te motiveren voor huiswerkbegeleiding. Er is een tendens dat scholen steeds minder huiswerk mee naar huis geven. Sommige scholen volgen het Zweeds model, waarbij het huiswerk verplicht op school moet worden gemaakt. Bovendien zitten relatief veel bezoekers van het 10+ project nog op de basisschool, waar men in veel gevallen geen huiswerk heeft. Bij een enquête onder leerlingen van de Delta Christina scholengemeenschap en het Spaarnelyceum bleken van de 74 ondervraagde leerlingen slechts 2 behoefte aan huiswerkbegeleiding te hebben.

Na de zomervakantie van 1992 wordt een open dag georganiseerd, waar 30 jongeren op af komen. Deze blijken echter alleen geïnteresseerd te zijn in de disco die 's avonds georganiseerd wordt; niemand schrijft zich in voor educatieve activiteiten. Bovendien heeft men te maken met een nieuw seizoen na de zomervakantie. Dan moet altijd alles opnieuw opgestart worden.

Impasse

In november 1992 bevindt het 10+ project zich in een impasse. De goede resultaten uit het eerste half jaar van het project lijken teniet gedaan. Men concludeert dat het project zeer succesvol is met activiteiten zoals video kijken, computerspelletjes en disco-avonden, maar zodra men het project een meerwaarde wil geven door middel van cursorische activiteiten, educatieve thema-dagen en huiswerkbegeleiding blijven de jongeren weg.

De twee medewerkers geven te kennen dat dit niet de baan was die zij verwacht hadden. In dit project wilden zij werken aan achterstandsbestrijding. Vanuit hun achtergrond als onderwijzer zagen zij het als hun taak om in samenwerking met scholen en ouders een huiswerkklas op te zetten. Uit het "bezighouden" van de tieners met recreatieve activiteiten halen zij geen voldoening.

2.3. Opnieuw uit de startblokken (januari 1993 - augustus 1994)

Vanaf januari 1993 gaat het 10+ project opnieuw uit de startblokken met een nieuwe personeelsformatie. Het project wordt gecoördineerd door een nieuwe teamleider jongerenwerk en de twee projectmedewerkers worden vervangen door één full-time tienerwerker. Het 10+ project start met herstel van het contact met de doelgroep. Het biedt voor elk van beide leeftijdsgroepen, (7-11 jaar c.q. 12-16 jaar) activiteiten op verschillende middagen. Voortbouwend op de ervaringen van de vorige medewerkers ontwikkelt het nieuwe team een methodiek die aanslaat bij de jongeren.

De methodiek

Het team

In tegenstelling tot de vorige medewerkers, die vanuit hun educatieve achtergrond vooral hun aandacht richtten op huiswerkbegeleiding en achterstandsbestrijding, is de huidige tienerwerker iemand die zijn voldoening juist haalt uit het contact met de jongeren.

"Nico had een jonge, stoere uitstraling. Dat sprak aan. De jongeren konden zich met hem identificeren. Hij kon uitstekend opschieten met de jongens, maar kon ook autoritair optreden als dat nodig was. En soms is dat nodig, want er wordt ook wel eens gevochten".

Afstemmen op de behoeften van jongeren

Het aanbod van activiteiten wordt zoveel mogelijk afgestemd op de behoeften van de jongeren. Het aanbod wordt breder met een nadruk op activiteiten met een open inloop.

"Als blijkt dat vooral de computerspelletjes en disco-avonden succesvol zijn, dan moet je die kans met beide handen aangrijpen". Omdat deze jongeren steeds op zoek zijn naar nieuwe "kicks", moet je ook "spannende" activiteiten aanbieden, bijvoorbeeld een excursie naar de politie. De jongeren werden opgehaald in een ME-bus en rondgeleid door het hoofdbureau. Vooral het bezoek aan het cellencomplex vonden ze erg indrukwekkend".

Veel buitenactiviteiten, spel en sport

"Kinderen spelen graag buiten. De jongens zijn gek op voetbal. Daar moet je dus op aansluiten. Het past ook bij deze leeftijd om buiten te spelen, in hun directe leefomgeving. Het zou niet goed zijn als deze groep door volwassenen steeds "naar binnen" wordt geleid, naar een gebouw omsloten door vier muren. Bovendien moeten zij leren dat er bij het buiten spelen ook regels zijn, zowel om overlast voor bewoners te vermijden alsook uit het oogpunt van veiligheid".

Een ander voordeel van buitensport en buitenspel is dat de activiteiten van het 10+ project "zichtbaar" worden voor buurtbewoners. Het project krijgt hierdoor bekendheid en een positieve uitstraling naar de omgeving.

Niet "gebouw-gebonden" werken

Het is de bedoeling dat na afloop van de projectduur de activiteiten van het 10+ project worden voortgezet en geïntegreerd in het reguliere jongerenwerk.

Het vasthouden aan een vaste accommodatie, speciaal bestemd voor allochtone jongeren werkt stigmatiserend en is niet bevorderlijk voor de integratie.

"Het is belangrijk dat de jongeren reeds tijdens het project kennismaken met de reguliere voorzieningen van het jongerenwerk, zoals de activiteiten van jeugdsociëteiten Radar, Prisma en Scorpio en het sportproject Boerhaave. Ze moeten af van het idee dat er speciaal voor hen een aparte accommodatie bestaat".

De binding aan één vaste accommodatie heeft ook als nadeel, dat het allerlei kosten met zich meebrengt, ook op momenten dat het gebouw niet in gebruik is. Het uitwijken naar andere accommodaties was bovendien noodzakelijk, omdat Space te klein was en zich in een zeer slechte technische staat bevond. Het gebouwtje is in de zomer van 1994 afgebroken.

Ambulant tienerwerk

Het ambulant tienerwerk, ofwel het vindplaats gericht werken, zal in projecten zoals het 10+ project permanent een belangrijke rol moeten vervullen. Het blijft nodig om steeds nieuwe jongeren te bereiken. Omdat men juist die jongeren wil bereiken die anders op straat rondzwerven, is de straat de geschiktste plaats om ze op te zoeken. Binnen het 10+ project is gebruik gemaakt van het bestaande ambulant tienerwerk in Schalkwijk. Een tienerwerkster fietst elke middag door de wijk langs de diverse voetbalveldjes waar de jongeren zich in groepjes ophouden. Ze spreekt de jongeren aan, nodigt ze uit voor activiteiten van het 10+ project en deelt "flyers" uit met informatie. Zij spreekt ook met bewoners over overlast, waardoor deze ervaren dat hun problemen serieus genomen worden. De ambulant tienerwerkster is inmiddels "een bekend gezicht" in de wijk.

Samenwerking met Openbare Basisschool Dr. Plesman

De samenwerking met de Dr. Plesmanschool heeft gestalte gekregen in de gezamenlijke inschrijving voor het "Ontdek-Plek" project, ontwikkeld door de Stichting Ontdek Plek. Het is een project om kinderen spelenderwijs kennis te laten maken met techniek. De stichting levert materiaal om werkelijke technieken na te bootsen. Kinderen bouwen dijken van zand, bouwen huizen met miniatuursteentjes, maken zwakstroomverbindingen en solderen.

In het 10+ project worden de activiteiten van het Ontdek-plek- project nog eens overgedaan, maar dan met de "echte" materialen. In plaats van miniatuursteentjes worden echte bakstenen en cement gebruikt om muurtjes te metselen en in plaats van solderen gaan de kinderen lassen.

Samenwerking met de Marokkaanse gemeenschap

Tot eind 1992 was de Marokkaanse Stichting Assaada medehuurder van het gebouwtje, waarin het 10+ project werd uitgevoerd. Assaada werd ondersteund door het Regionaal Buitenlanders Centrum en door de Stichting Welzijnswerk Schalkwijk (SWS). Het huurcontract met Assaada is begin 1993 beëindigd. Vervolgens is het Islamitisch Centrum Haarlem ontstaan, die een moskee annex cultureel centrum heeft opgericht. De SWS heeft steun verleend bij het opbouwen van de organisatie en het regelen van subsidie. In het begin verliep de samenwerking stroef, omdat de organisatie vooral een religieuze invalshoek heeft die ontbreekt bij het jongerenwerk. Op grond van wederzijds belang is later toch samenwerking mogelijk geworden. Het Islamitisch Centrum Haarlem is in de tweede fase van het 10+ project een belangrijke vindplaats geworden voor Marokkaanse ouders. De Marokkaanse opbouwwerkers van de SWS helpen bij het leggen van contacten met ouders in het Centrum. Deze aanpak bleek goed te werken.

Samenwerking met de politie

Er is een open relatie ontstaan tussen het 10+ project en de politie. Er vindt wederzijdse signalering plaats van "probleemjongeren" tussen 10+ en politie. Een brigadier van de politie, tevens lid van de begeleidingscommissie, bezoekt Space af en toe. Tevens is een informatiemiddag door en over de politie en een excursie naar het hoofdbureau georganiseerd. Het persoonlijk contact tussen politie en jongeren kan preventief werken.

Informatiepunt

Het 10+ project voorziet in laagdrempelige informatievoorziening naar de jongeren toe. De jongeren hebben een grote "informatiehonger", maar weten vaak niet waar ze de gewenste informatie kunnen krijgen. Ze lezen veelal geen krant en bezoeken geen bibliotheken. Via de Landelijke Stichting Jongeren Informatie worden folders over de meest uiteenlopende onderwerpen besteld en verspreid. De folders blijken tevens waardevolle aanknopingspunten om met de jongeren over hun problemen te praten.

Het banenbord

Door continu advertenties uit te knippen en op te hangen, worden de jongeren geïnformeerd over mogelijkheden voor bijbaantjes en vakantiebaantjes. Ook deze laagdrempelige manier van informatievoorziening leidt tot gesprekken over beroepskeuze, hulp bij het schrijven van een sollicitatiebrief etc.

Resultaten van de nieuwe aanpak

Via de bovenbeschreven werkwijze is men erin geslaagd om opnieuw een coherente groep te laten deelnemen aan het 10+ project.

Door de verschillende vormen van samenwerking heeft het project tevens meer bekendheid gekregen bij bewoners en bij andere wijkorganisaties. Dit heeft wederom tot nieuwe samenwerkingsvormen

geleid. Een voorbeeld hiervan is de GG/GD, die via het 10+ project informatie verspreidt, een manier om de allochtone bevolking beter te bereiken. Het 10+ project is uit zijn isolement gehaald en opereert nu binnen een netwerk van meerdere organisaties die in de wijk actief zijn. Op grond van deze resultaten heeft de Gemeente Haarlem het project een aanvullende subsidie toegekend om de duur van het project met één jaar te verlengen, tot december 1994.

2.4. Afronding en huidige stand van zaken (september-december 1994)

De laatste maanden is vooral gewerkt aan de integratie van de activiteiten in het reguliere jongerenwerk. Dit proces is enigszins versneld ingezet als gevolg van het vertrek van de tienerwerker vier maanden voor het einde van het project en door de afbraak van het gebouw Space in oktober 1994. Concreet betekent de integratie dat de voetbalcompetitie van het 10+ project is overgenomen door jongerencentrum Scorpio, dat disco-avonden worden georganiseerd in jongerencentrum Radar en dat de doelgroep nog steeds actief benaderd wordt door het ambulante tienerwerk. In samenwerking met de Dr. Plesmanschool zal binnenkort het Ontdek-plek-project weer worden opgestart. Momenteel wordt bezien welke accommodatie het meest geschikt is, jongerencentrum Prisma of Jongerencentrum Scorpio.

Uit gesprekken met twee tienerwerkers uit het reguliere jongerenwerk (die na vertrek van de 10+ tienerwerker verantwoordelijk zijn gesteld voor voortzetting van activiteiten van het 10+ project) blijkt dat zij het 10+ project als een tijdelijke extra verzwaring van hun huidige takenpakket ervaren. Inmiddels is hun takenpakket aangepast aan de nieuwe taken.

Het aantal Space bezoekers dat nu deelneemt aan activiteiten in de jongerencentra Radar, Prisma en Scorpio is onbekend. Naar schatting is dit slechts een klein aantal, omdat de jongerencentra niet in Meerwijk zelf liggen, maar in de - eveneens in Schalkwijk gelegen - Europawijk en Boerhaavewijk. Voor de meeste bezoekers van het 10+, voornamelijk basisschoolleerlingen, is dit een barrière; ze vinden het ver en moeten bovendien een drukke weg oversteken om in de andere wijken komen.

3. Ervaringen van scholen, politie en de jongeren met het project

Bij de totstandkoming van dit verslag zijn gesprekken met scholen, politie en de doelgroep gevoerd, teneinde hun eigen ervaringen met het project te achterhalen.

3.1. Ervaringen van de Openbare Basisschool Dr. Plesman.

De school is zeer tevreden over de samenwerking in het "Ontdek-plek" project.

"Het is kleinschalig project met concrete activiteiten, die een start krijgen op school en vervolgens in een iets andere vorm worden voortgezet na schooltijd. Het verband tussen schoolse en na-schoolse activiteiten is hierdoor duidelijk aanwezig en ook voor de kinderen herkenbaar. De Ontdek-plek stimuleert kinderen tevens om na te denken over de schoolkeuze na het basisonderwijs".

De school is gemotiveerd om samen met het 10+ project kleinschalige en concrete activiteiten op te zetten, maar de inzet van leerkrachten buiten schooltijd is problematisch.

"Indien men van mening is dat scholen en jongerenwerk intensiever moeten samenwerken, dan zullen hiervoor extra geld en uren beschikbaar gesteld moeten worden. We praten dan toch al gauw over het samen opzetten van na-schoolse activiteiten".

De school is tevens van mening, dat een samenwerkingsverband in moet houden dat scholen ook betrokken zijn bij het formuleren van doelstellingen van een project. Doelstellingen en werkwijze van het 10+ project zijn opgesteld zonder medewerking van scholen. In dat geval blijft samenwerking vaak beperkt tot het gebruik maken van de school als plaats waar de jongeren het gemakkelijkst te bereiken zijn. Het opzetten van huiswerkbegeleiding is voor de Dr. Plesmanschool niet relevant, omdat deze school geen huiswerk geeft. Zij zien vooral iets in een samenwerking door middel van concrete activiteiten die het welzijn van het kind bevorderen.

3.2. Ervaringen van de R.K. Basisschool De Trekvogels

Met deze school is vooral een samenwerking aangegaan ten behoeve van het opzetten van huiswerkbegeleiding. Reeds vanaf groep vier krijgen kinderen huiswerk op deze school. De kinderen krijgen bijvoorbeeld op maandag een taak mee naar huis om het schrijven van woordjes te oefenen. Op vrijdag krijgen zij hierover een dictee op school. Deze manier van huiswerk maken leert kinderen inzien dat goede resultaten behaald kunnen worden door herhaaldelijk oefenen. Voor allochtone kinderen is dit vooral van belang, omdat zij vaak een taalachterstand hebben. De taalachterstand zorgt ook voor achterstanden bij de rekenvakken, omdat zij de uitleg niet goed begrijpen. De school was zeer blij met het initiatief van het 10+ project om een huiswerkbegeleidingsklas op te zetten en was zeer te spreken over de wijze waarop de huiswerkbegeleiding gegeven werd door een van beide projectmedewerkers van het 10+ project.

"Een pluspunt was dat hij Berber sprak, in tegenstelling tot veel OET docenten die wel Arabisch, maar geen Berber spreken, terwijl dat de spreektaal is van de meeste Marokkaanse migranten".

"Een minpunt was de lokatie Space: Het is onmogelijk om huiswerkbegeleiding te geven in een ruimte die tegelijkertijd fungeert als vrije inloop voor andere jongeren; dan worden de huiswerk makende jongeren bestempeld als uitslovers".

De school betreurt het gebrek aan medewerking van wijkcentrum De Meervaart om ruimte ter beschikking te stellen voor een huiswerkklas. Ditzelfde geldt voor de integratie van het 10+ project in

bestaande wijkvoorzieningen, nadat het gebouwtje Space is afgebroken. Wijkcentrum De Meervaart schijnt niet bereid of niet in staat te zijn om ruimte ter beschikking te stellen voor activiteiten van het 10+ project.

De school vindt het jammer dat met het vertrek van de twee eerste projectmedewerkers van 10+, in februari 1993, tevens de huiswerkbegeleiding is gestopt. Zowel vanwege de achterstanden van allochtone leerlingen, alsook omdat deze vaak thuis geen aparte ruimte hebben om huiswerk te maken. De school geeft zelf geen huiswerkbegeleiding, maar werkt wel aan achterstandsbestrijding bij allochtone leerlingen. Hiertoe heeft de school het OET (Onderwijs in Eigen Taal) vervangen door NT2 (Nederlands als tweede Taal). Het OET, dat voorziet in onderwijs in eigen taal en cultuur werd gegeven tijdens schooltijden, met als gevolg dat leerlingen reguliere vakken moeten missen en daardoor een nog grotere achterstand oplopen. Het NT2 daarentegen biedt leerlingen, in hun eigen taal, ondersteuning bij de reguliere vakken.

3.3. Ervaringen van de politie

Brigadier van het politie-wijkteam Schalkwijk en tevens lid van de begeleidingscommissie is "gemengd tevreden" over het project. Als positieve punten noemt hij:

- Het creëren van na-schoolse opvang en een vraagbaak voor problemen is zeer geslaagd.
- Door het project zijn de reeds bestaande contacten tussen scholen en politie verder uitgebouwd.
- Mede door het project hebben contacten met islamitische organisaties meer diepgang gekregen. De politie heeft het huidige bestuur van het Islamitisch Centrum Haarlem geholpen bij het oplossen van belangentegenstellingen binnen het Centrum zelf. Hierdoor is de politie meer betrokken geraakt bij de activiteiten van de organisatie. Binnenkort zal het bestuur forumavonden organiseren voor ouders. De politie zal op deze avonden voorlichting geven over het belang van onderwijs en zakgeld.
- Door het persoonlijk contact met de jongeren heeft de politie kunnen inventariseren of er eventueel jongeren zijn binnen de groep die in de toekomst belangstelling hebben voor de politie-school.

Als minder positieve punten noemt hij:

- Het bereiken van de ouders van de jongeren is niet goed gelukt.

"Achterstandsbestrijding is alleen mogelijk indien men de ouders weet te overtuigen van het belang van onderwijs en de participatie van meisjes daarin. Veel Marokkaanse ouders leven nog steeds met het idee dat zij terug zullen keren naar Marokko. Zij vinden de integratie en het onderwijs (vooral voor meisjes) daarom minder belangrijk. De kinderen krijgen ook weinig zakgeld, waardoor zij gaan stelen".

- Geen meetbare resultaten.

"Het mooiste resultaat voor de politie zou natuurlijk een daling in de criminaliteitscijfers zijn. Maar dat is wel erg idealistisch. De resultaten van het project zijn niet meetbaar en voor een deel ook onbekend. Dat is enigszins onbevredigend".

Hij vindt het bovendien jammer dat de jongeren geen eigen plek meer hebben, nu Space is afgebroken. De andere jongerencentra van Schalkwijk zijn in de Europawijk gesitueerd en dat is te ver.

3.4. Ervaringen van de jongeren

Met 7 jongeren zijn interviews gehouden over hun ervaringen met het 10+ project. Het betreft Marokkaanse, Turkse en Nederlandse kinderen in de leeftijdscategorie 10-13 jaar. Alle kinderen wonen in Meerwijk, de meesten in een flat. Ze kennen veel mensen in hun buurt; vriendjes en familieleden. Allen zijn in Nederland geboren en wonen hier met het volledige gezin. De jongeren kwamen variërend van twee tot vier keer per week naar Space. Ze kenden de meeste kinderen van Space al voordat ze naar het centrum kwamen, van school of van de straat. De meesten zeiden naar Space te komen omdat ze zich anders zouden vervelen. Activiteiten die ze vooral leuk vonden in Space zijn voetbal, knutselen, film, tafelvoetbal en tafeltennis, zwemmen, de Ontdek-plek en de disco. Opvallend is dat de meeste kinderen thuis weinig spreken over Space, ofwel omdat hun ouders daar niet naar vragen, ofwel omdat de ouders niet precies begrijpen wat Space eigenlijk is. Op de vraag wat ze minder leuk in Space vonden, kwam van alle kinderen hetzelfde antwoord: de oudere jeugd in Space.

"Wij werden vaak gepest en uitgedaagd door de oudere groep en er werd ook vaak gevochten door deze oudere jongens".

"Ik vecht ook wel eens, maar alleen als het moet. Deze jongens vechten omdat ze dat leuk vinden"

"Ze probeerden ons soms zelfs weg te sturen, sommige kinderen gingen dan huilen. Het zijn jongens die vechten en stelen".

Geen van de kinderen kent de naam 10+ project; Het project is niet als zodanig bekend; De kinderen kennen Space, niet het project.

De kinderen vonden Space leuk en waren heel tevreden over de tienerwerkers.

" De eerste keer was ik heel zenuwachtig. Maar ik was meteen heel welkom. Nico was heel aardig tegen mij en de andere kinderen vonden mij ook heel aardig. Dat vond ik zo leuk, dat ik toen heel vaak naar Space ging".

"Als er ruzie was, dan schopte Nico je eruit en dan mocht je de volgende dag pas terugkomen".

Bij de meeste kinderen is Scorpio, Prisma en Radar niet bekend. Een aantal kinderen dat deze jongerencentra wel kent, vindt ze te ver. Nu Space niet meer bestaat, spelen de meeste kinderen na schooltijd buiten of ze doen mee aan activiteiten die door de Moskee worden georganiseerd.

Alle kinderen vragen:

"komt er nu een nieuwe Space?"

4. Lessen uit het verleden en ideeën voor de toekomst

Het is de bedoeling om activiteiten uit het 10+ project, ook nu de projectduur verstreken is, voort te zetten. Misschien zullen ook andere stadsdelen in Haarlem in navolging van 10+ een dergelijk project starten.

In elk geval: ook in de toekomst zal men moeten blijven investeren in de doelgroep. Daarom volgen hier enkele lessen uit het verleden en ideeën voor de toekomst, zowel op projectniveau als op projectoverstijgend niveau.

Het activiteiten-aanbod

Een van de belangrijkste dilemma's waar men bij het 10+ project tegenaan is gelopen betreft de invulling van het activiteiten-aanbod. Om iets aan achterstanden van jongeren te doen is het zinvol educatieve en vormingsgerichte activiteiten aan te bieden.

Nu is het aan de andere kant heel logisch dat kinderen in hun vrije tijd zich wel leukere dingen kunnen voorstellen dan het maken van huiswerk. Om kinderen binnen te krijgen is het daarom nodig eerst recreatieve activiteiten te organiseren, die zij leuk vinden. Vervolgens kan men geleidelijk aan proberen om meer educatieve elementen in het aanbod te brengen. Het ondek-plek project is een goed voorbeeld, waarin recreatieve en educatieve elementen met elkaar worden gecombineerd.

De juiste mensen

De oorspronkelijke projectmedewerkers hadden een educatieve achtergrond en hadden geen ervaring met en motivatie voor uitvoerend tienerwerk. De in 1993 aangestelde tienerwerker had wel het vermogen om tieners aan zich te binden en leuke, spannende activiteiten voor deze groep op poten te zetten, zonder dat daarbij het educatieve element uit het oog werd verloren.

In een project dat zich ten doel stelt om 'lastige kinderen en tieners van de straat te houden en iets te leren' moet de projectmedewerker in ieder geval over de volgende vaardigheden beschikken:

- overwicht op de tieners hebben, zodat zij bereid zijn naar hem of haar te luisteren;
- het vermogen om kinderen en tieners spelend te laten leren.

Een vaste plek?

Het vasthouden aan een vaste accommodatie, speciaal bestemd voor allochtone jongeren, heeft volgens de werkers een stigmatiserende werking en verhindert dat de jongeren kennis maken met de reguliere voorzieningen in het jongerenwerk. Het is echter duidelijk dat de jeugd behoefte heeft aan een vaste plek, waar zij zich thuis voelen.

De oplossing voor dit dilemma ligt waarschijnlijk eveneens in het vinden van een middenweg, waarbij getracht wordt om vanuit een vaste plek de kinderen in contact te brengen met het reguliere jongerenwerk.

Sinds Space niet meer bestaat is getracht de activiteiten van het 10+ project te integreren in het bestaande jongerenwerk. Het lijkt er echter op dat de overgang van een eigen plek naar reguliere voorzieningen te abrupt is geweest. Bovendien liggen deze voorzieningen te ver weg voor leerlingen van de basisscholen in Meerwijk. Er dient dan ook overwogen te worden om voor deze basisscholen-groep toch weer een plek in de eigen buurt ter beschikking te stellen.

Splitsing naar leeftijdsgroepen

Door de leeftijdsgrenzen te stellen op 10 en 15 jaar trekt het project zowel jongeren uit het basis-onderwijs als uit het voortgezet onderwijs. Het project werd echter met name bezocht door kinderen van de basisschool, die de aanwezigheid van de oudere jeugd als zeer hinderlijk ervoeren vanwege ruzies en vechtpartijen. In dit verband moet gewaakt worden voor contraproductieve effecten: een jeugdhonk mag natuurlijk nooit tot broeinest voor ongewenst gedrag worden. Het is daarom raadzaam om activiteiten voor verschillende groepen - enerzijds kinderen uit de hoogste groepen van

het basisonderwijs en anderzijds tieners uit de lagere klassen van het voortgezet onderwijs - duidelijk van elkaar te scheiden.

Contacten met de ouders

Het 10+ project richt zich met name op de doelgroep zelf, en in mindere mate op de ouders. Via een ouderavond en een enquête is geprobeerd contact te leggen met de ouders. Doch van een ouderavond voordat het project daadwerkelijk van start gaat (en dus niet tot de verbeelding spreekt) en van een schriftelijke enquête mag men niet te veel verwachten. De schijnbare onverschilligheid van ouders heeft veel te maken met de onbekendheid met de Nederlandse samenleving en een "schroom" om actief hierin te participeren. Projecten die zich richten op allochtone jongeren zullen daar rekening mee moeten houden; persoonlijk contact leggen met de ouders, hetzij via het kind, de school of de moskee heeft meer effect dan het collectief uitnodigen van ouders op een informatieavond.

Meisjesmiddag

Vooraf jongens namen aan het 10+ project deel. Gemengde activiteiten leverden nogal eens problemen op. Het is daarom goed om speciale "meisjesmiddagen" te organiseren, of nog beter: middagen voor moeder en dochter. Te denken valt aan een combinatie van Nederlandse les voor allochtone moeders en kinderactiviteiten voor de meisjes, op dezelfde tijd in hetzelfde gebouw.

Samenwerking met scholen

Het 10+ project is er redelijk in geslaagd om een samenwerkingsverband met basisscholen aan te gaan. Toch wijst het jongerenwerk op het feit dat deze samenwerking voor scholen een tamelijk vrijblijvend karakter heeft. Het initiatief ligt vrijwel altijd bij het jongerenwerk, dat blijvend energie moet steken in het onderhouden van de contacten. Anderzijds wijzen de scholen op het groot aantal organisaties, waardoor zij reeds benaderd worden voor allerlei projecten. Het beschikbaar stellen van leerkrachten buiten schooltijd is een probleem.

Daarom wordt het idee geopperd om samenwerkingsverbanden tussen onderwijs en jongerenwerk op een hoger niveau, dit wil zeggen op beleidsniveau te bespreken c.q. vast te leggen. De begeleidingscommissie wijst in dit verband op het feit dat in de huidige situatie het onderwijs geen deel uitmaakt van het Sociaal Vernieuwingsbeleid. Hierdoor blijft de samenwerking een vrijblijvend karakter houden.

Er zijn reeds positieve ontwikkelingen in dit verband. In 1995 start in Haarlem het project "Meer op school", waarin met een verlengde schooldag wordt geëxperimenteerd. In samenwerking met de muziekschool, theaterschool, bibliotheken en sportverenigingen wordt een gevarieerd aanbod van naschoolse activiteiten ontwikkeld die op school plaatsvinden.

Tenslotte

Het project is er met vallen en opstaan zeker in geslaagd een flink aantal jongeren te bereiken en van de straat te houden; daarmee zijn de eerste twee doelstellingen bereikt.

Bovendien is er een goede samenwerking tot stand gekomen tussen scholen, politie, de Stichting Assaada en andere voorzieningen. Daarmee is tevens een basis gelegd voor het realiseren van de derde doelstelling: het wegwerken van achterstandsposities. Achterstands-bestrijding vergt echter meer dan een eenmalig project; het is een continu proces dat de aandacht moet blijven krijgen van de bovengenoemde instanties.

Bijlage

Bij de totstandkoming van dit rapport zijn gesprekken gevoerd met de volgende personen.

Dhr. K. Roos
Voorzitter van de begeleidingscommissie.
Gemeente Haarlem, Sector Bestuursdienst,
Bureau Criminaliteitspreventie en Veiligheid.

Dhr. P. Tromp
Projectcoördinator 10+ project.
Sectorcoördinator Jeugd en Jongerenwerk,
Stichting Welzijnswerk Schalkwijk.

Mw. J. Wolkers
Uitvoerend tienerwerker 10+ project.
Tienerwerkster Stichting Welzijnswerk Schalkwijk.

Dhr. P. van der Eijk
Uitvoerend tienerwerker 10+ project.
Jongerenwerker Stichting Welzijnswerk Schalkwijk.

Dhr. P. Huitema
Lid van de begeleidingscommissie.
Brigadier Politie-wijkteam Schalkwijk.

Mw. A. Witteveen
Hoofd Openbare Basisschool Dr. Albert Plesman.

Dhr. N. Sengers
Hoofd R.K. Basisschool De Trekvogels.

Voorts zijn gesprekken gevoerd met zeven jongeren die vaak Tienercentrum Space bezochten.